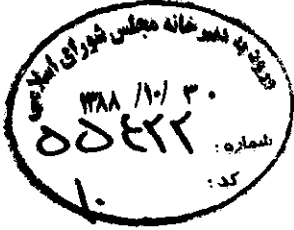

شماره: ۸۸۳۰۳۷۱۱۴
تاریخ: ۸۸/۱۰/۲۹
پست:
تلفنی:

بسمه تعالی

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

عطف به نامه‌های شماره ۱۲۷/۵۰۷۸۷ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۰۹ و شماره ۱۰/۱۹۵۶۴ مورخ ۱۳۸۸/۰۴/۲۷ و ۱۳۸۸/۱۱/۰۳ - ۳ و پیرو نامه‌های شماره ۸۸/۳۰/۳۷۰۲۳ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۹ و شماره ۸۸/۳۰/۳۶۹۹۹ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۷ و شماره ۸۸/۳۰/۳۶۸۹۷ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۰۲ و شماره ۸۸/۳۰/۳۶۵۵۹ مورخ ۱۳۸۸/۰۸/۲۷؛

لایحه مجازات اسلامی

مصوب جلسه مورخ بیست و پنجم آذرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و هشت مجلس شورای اسلامی که بر اساس اصل ۸۵ قانون اساسی به تصویب کمیسیون قضائی و حقوقی رسیده است، در جلسات متعدد شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت که نظر شورا به شرح زیر اعلام می‌گردد:

همین‌طور
مرکز
مجلس
شورای نگهبان
تاریخ: ۱۳۸۸/۱۰/۲۹

علی‌لاریجانی
رئیس مجلس شورای اسلامی

- ۱- ماده (۲) از این جهت که فعل یا ترک فعلی را که شرعاً مجازات داشته باشد ولی قانون متعرض مجازات آن نشده مستوجب مجازات نمی‌داند، خلاف موازین شرع شناخته‌شد. هرگاه این ماده به صورت متن سابق اصلاح شود، ایراد برطرف می‌گردد.
- ۲- در بند (۲) ماده (۷) اطلاق تعزیرات نسبت به موارد تعزیرات منصوص شرعی، خلاف موازین شرع شناخته‌شد.
- ۳- اطلاق بندهای (۱) و (۲) ماده (۸) نسبت به مواردی که شامل تعزیرات منصوص شرعی می‌شود، خلاف موازین شرع شناخته‌شد.
- ۴- در ماده (۱۰) اطلاق مجازات، از این جهت که شامل مجازاتهای شرعی اعم از قصاص، دیات، حدود و تعزیرات منصوص شرعی نیز می‌شود، خلاف موازین شرع شناخته‌شد.
- ۵- اطلاق ذیل بند (۵) ماده (۱۱) که اجرای قانون جدید در مقام اجرا را مشروط به شدیدتر نبودن آن از مقررات زمان صدور نموده است، خلاف موازین شرع شناخته‌شد زیرا چه بسا در زمان صدور اجراء خصوصیاتی خلاف موازین شرعی بوده و اکنون منشاء خلاف بودنش از بین رفته است فلذا در زمان متأخر اجراء مجازات بنحو شدیدتری لازم است اگر چه قبلاً لازم نبوده است.

۵۵۴۲۲

۱۳۸۸/۱۱/۰۴

- ۶- ماده (۱۲) از این حیث که مشخص نیست مراد از مرجع صالح آیا دادگاه صالح است یا اعم از آن، ابهام دارد و در صورت اعم بودن از دادگاه صالح، مغایر اصل ۳۶ قانون اساسی می باشد.
- ۷- در تبصره ماده (۲۰) از آنجا که اطلاق عبارت «اشخاص حقوقی دولتی و یا عمومی غیردولتی ...» شامل اشخاص حقوقی می شود که تصدی گری می کنند نه حاکمیتی، لذا مغایر جزء ۹ اصل ۳ قانون اساسی شناخته شد.
- ۸- در ماده (۲۷) اطلاق مجازاتهای تعزیری از این جهت که شامل تعزیرات و یا شلاقهای منصوص شرعی می شود و رعایت مقررات مذکور در این ماده بدون وجود مصلحت، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۹- در ماده (۳۴) نظر به اینکه عبارت «اخراج بیگانگان»، ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۱۰- در ماده (۳۵) انتشار حکم مجازات در صورتی که موجب اختلال در نظم و یا اختلال در امنیت باشد، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۱- تبصره (۲) ماده (۳۵) در مواردی که به تشخیص قاضی ذریبط کشف جرم، تعقیب، دستگیری متهم و مجازات مرتکب... متوقف به اعلام نام وی باشد، مغایر اصل ۱۵۶ قانون اساسی شناخته شد.
- ۱۲- اطلاق ماده (۳۸) نسبت به تعزیرات منصوص مانند مجازات تعزیری روزه خواری، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۳- اطلاق ماده (۳۹) در مواردی که متهم خلاف شرعی را مرتکب شده است در غیر تعزیرات بازدارنده و حکومتی، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۴- اطلاق ماده (۴۴) همان اشکال ماده (۳۹) را دارد، در صورت اصلاح ماده مذکور این ایراد رفع می گردد.
- ۱۵- تقاضای تعلیق در ماده (۴۵) در مورد مجازاتهای منصوص شرعی، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۶- اطلاق مواد (۹۱) و (۹۲) از این جهت که شامل تعزیرات منصوص شرعی نیز می شود، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۷- در ماده (۱۰۲) اطلاق غیر قابل گذشت بودن به مجرد عدم تصریح در قانون، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۱۸- در ماده (۱۰۴) جاری دانستن مرور زمان در موارد تعزیرات منصوص شرعی، خلاف موازین شرع شناخته شد.

- ۱۹- مفهوم ذیل ماده (۱۱۴) در خصوص سایر جرائم و همچنین تبصره ذیل آن در مجازاتهای منصوص شرعی در صورت احراز توبه قبل از اثبات، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۲۰- نظر به اینکه اطلاق ماده (۱۲۴) شامل حدود هم می شود، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۲۱- ماده (۱۲۷) از این نظر که منظور از عبارت «جرم خود» آیا جرم مستند به شخص یا اعم از آن است ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۲۲- عموم ماده (۱۳۹)، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۲۳- ماده (۱۴۳) از این نظر که قصد در رفتار مجرمانه، نتایج را در صورت علم خارج می کند یا نه، ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۲۴- اطلاق ماده (۱۵۴) در مواردی که جهل شرعاً عذر محسوب شود، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۲۵- اطلاق ماده (۱۵۵) در مورد مراحل دفاع ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۲۶- اطلاق بند (۳) ماده (۱۵۷) از این نظر که آیا شامل موارد دستورات و اوامر غیر شرعی مقامات هم می شود یا منصرف از این موارد است، ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۲۷- در بند (۴) ماده (۱۵۷) از این جهت که حد متعارف تأدیب مقید به حدود شرعی نشده است نسبت به مواردی که متعارف خلاف شرع باشد، مغایر موازین شرع شناخته شد.
- ۲۸- در ماده (۱۵۸) از نظر نفی ضمان و دیه، ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۲۹- اطلاق ماده (۱۶۲) از جهت حکم واحد برای موارد تقصیر و عدم تقصیر و نیز مواردی که ضمان به عهده بیت المال است، و تفصیل این موارد مشخص نشده، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۳۰- ماده (۱۷۰) از این جهت که آیا تحقیق و بررسی را به وسیله قاضی منع می کند یا نه ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۳۱- در ماده (۱۹۵) عبارت «مگر اینکه...» باید اصلاح شود. (به مساله ۲۰ تحریرالوسیله ذیل القول فی الجواب بالانکار کتاب القضاء مراجعه شود).
- ۳۲- ماده (۱۹۶) محدود کردن قاضی به توقف رسیدگی به مدت ده روز به صورت مطلق در مواردی که امکان کشف حال شاهد در مدت متعارف بیش از ده روز ممکن باشد، خلاف موازین شرع است. (به مساله ۱۳ و ذیل مساله ۱۶ کتاب القضاء تحریر، ذیل القول فی الجواب بالانکار مراجعه شود).
- ۳۳- اطلاق ماده (۱۹۷) نسبت به رجوع از شهادت بعد از صدور حکم و اجراء، خلاف موازین شرع شناخته شد. (به مساله ۸ و ۹ کتاب شهادت تحریر، ذیل القول فی اللواحق مراجعه شود).

شماره: ۲۱۳۵/۳۰۳
تاریخ: ۱۳۹۶/۰۶/۲۹
پست:
مقبضی:

- ۳۴_ ماده (۲۰۲) از جهت این که آیا قبول تغلیظ بر اداء کننده سوگند لازم است یا نه، ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۳۵_ در ماده (۲۰۴) سوگند بصورت نوشته در موردی که اتیان سوگند با لفظ ممکن باشد، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۳۶_ ماده (۲۰۷) از این نظر که تعبیر ماده شامل نفی حدّ نمی شود، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۳۷_ در ماده (۲۰۹) انحصار مورد به پیش از صدور حکم، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۳۸_ در ماده (۲۱۳) حقوق عمومی از نظر مصادیق ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد.
- ۳۹_ اطلاق ذیل ماده (۲۱۸) که مقتضی پذیرش آن نسبت به مواردی که اقرار نزد غیر قاضی صادر کننده حکم باشد، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۴۰_ ماده (۲۳۰) از این نظر که تعزیر مذکور در ماده، تعزیر منصوص شرعی است، تعزیر درجه شش دانستن آن مستلزم جواز تبدیل به غیر شلاق است، لذا خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۴۱_ در ماده (۲۳۶) تقیید بخصوص اینکه از روی شهوت باشد و نیز اطلاق شمول آن نسبت به ذی رحم، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ضمناً قید مجازات درجه شش که مستلزم جواز تبدیل مجازات شلاق به غیر آنست، خلاف موازین شرع شناخته می باشد.
- ۴۲_ در ماده (۲۳۷) در خصوص اجراء حدّ در موارد بعد از اجراء حدّ در مرحله سوم، در کلیه موارد، خلاف موازین شرع شناخته شد. (به مساله ۱۲ فصل الثانی فی اللواط تحریر الوسیله مراجعه شود).
- ۴۳_ در ماده (۲۴۲) برای این که فاعل مستوجب حدّ قوادی شود تحقق زنا و لواط شرط است و در غیر این صورت فاعل مستوجب تعزیر می باشد.
- ۴۴_ در ماده (۲۴۳) حکم به تبعید باید برای بار دوم و مدت آن باید با نظر حاکم باشد و بیش از یک سال نباشد، بنابراین ماده مذکور از این جهت اشکال شرعی دارد.
- ۴۵_ در ماده (۲۵۳) اطلاق «باعث اذیت شونده شود» نسبت به مواردی که شخص شرعاً استحقاق تخفیف دارد، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۴۶_ در ماده (۲۵۵) اطلاق استحقاق حدّ قذف برای کسی به جهت نسبت دادن همان زنا یا لواط قبلی، خلاف موازین شرع شناخته شد.

شماره ۱۳۵/۴۷۱۳
تاریخ: ۸۸/۱۰/۲۹
پست:
مقبضی:

- ۴۷_ اطلاق ماده (۲۵۸) نسبت به موردی که هر یک جداگانه شکایت کنند مبنی بر جاری شدن یک حد، خلاف موازین شرع است. و اگر این ماده مطابق ماده (۱۵۲) قانون مجازات اسلامی فعلی اصلاح گردد، رفع اشکال می‌شود.
- ۴۸_ ماده (۲۶۳) از این نظر که آیا شامل سایر انبیاء (علیهم‌السلام) می‌شود یا خیر ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.
- ۴۹_ موارد مذکور در ماده (۲۶۴) در مواردی که صدق اهانت کند تعزیر دارد، بنابراین اطلاق این ماده، خلاف موازین شرع است.
- ۵۰_ تبصره ماده (۲۶۵) مبهم است اگر شامل فحاح شود، خلاف موازین شرع است.
- ۵۱_ اطلاق تبصره ماده (۲۷۷)، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۵۲_ ماده (۲۸۴) از این جهت که مشخص نیست آیا مقصود از «با رعایت تناسب» همان ترتیبی است که در روایات آمده یا خیر؟ ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.
- ۵۳_ در جزء (۲) ماده (۲۹۲) عبارت «به دیگری وارد کند» اشکال دارد باید به همان شخص و یا شیء مورد نظر وارد کند و همچنین باید عبارت «محقون‌الدم» به موارد مذکور در این ماده اضافه شود.
- ۵۴_ تقیید تبصره ماده (۲۹۳) به بند (۳)، خلاف موازین شرع شناخته شد. باید بند (۱) رانیز شامل شود.
- ۵۵_ عبارت ماده (۲۹۵) مطلق است لازم است این ماده به عبارت «در صورتی که هر دو محقون‌الدم باشند» مقید شود.
- ۵۶_ در ماده (۳۰۲) عبارت «در دین با مرتکب مساوی باشد» اشکال دارد باید اصلاح شود به علاوه در این ماده حصر مهدورالدم به موارد مذکور در این ماده، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۵۷_ در بند (۳) ماده (۳۰۳) باید عبارت «بشرح مقرر در ماده (۱۵۵) این مصوبه» اضافه شود، همچنین در صورتی که نفس دفاع صدق کند ولی از مراتب آن تجاوز شود مجازات آن قصاص نیست. بلکه حسب مورد مجازات دیگری «دیه و تعزیر» دارد، همچنین اطلاق بند (۴) این ماده که شامل حالت اکراه و اضطرار نیز می‌شود، خلاف موازین شرع است.
- ۵۸_ در خصوص ماده (۳۰۴) به ماده (۳۱۳-۱۱) لایحه رجوع شود.
- ۵۹_ در ماده (۳۳۷) قید نسبی در عبارت «بستگان نسبی» زائد و خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۶۰_ در ماده (۳۵۰) اطلاق صدر ماده نسبت به مواردی که ولی دم معتقد به جواز قتل جانی است، خلاف موازین شرع شناخته شد. (به مساله ۶ از کتاب دیات، القول فی اقسام القتل، تحریر الوسیله مراجعه شود).

- ۶۱- ماده (۳۵۴) در خصوص مجنی علیه در این ماده باید مقید به جراحات اعضاء و منافع شود و نباید شامل مواردی گردد که جنایت موجب قتل مجنی علیه می شود، از این جهت خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۶۲- اطلاق ماده (۳۵۶) نسبت به صدر ماده (۳۵۵)، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۶۳- ماده (۳۵۷) از این جهت که افاده الزام به اذن از ناحیه ولی امر، به نحو مذکور در این ماده می نماید، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۶۴- در ماده (۳۶۲) مقصود از معلق یا مشروط باید روشن شود تا اظهار نظر گردد. (در این خصوص به مسأله (۱) کتاب قصاص فصل القول فی کیفیت الاستیفاء تحریر الوسیله مراجعه شود.)
- ۶۵- در خصوص ماده (۳۶۳) نیز پس از رفع ابهام از ماده (۳۶۲)، اظهار نظر خواهد شد.
- ۶۶- باید چگونگی پرداخت دیه در ماده (۳۶۸) مشخص شود.
- ۶۷- در ماده (۳۷۴) و تبصره آن، مقصود از سهم جنایت هر یک از شرکاء باید روشن شود تا اظهار نظر گردد. (در این خصوص به مسأله (۴۵) القول فی الواجب از کتاب قصاص تحریر الوسیله مراجعه شود.)
- ۶۸- اطلاق ماده (۳۸۰) در مواردی که مکره علم به وقوع قتل دارد که این رفتار موجب جنایت می شود، خلاف موازین شرع شناخته شد. (به مسأله ۳۸ القول فی الموجب تحریر الوسیله توجه شود.)
- ۶۹- تبصره ماده (۳۸۳) چون در لایحه دولت نبوده و به افزایش هزینه عمومی می انجامد و طریق تأمین آن نیز معلوم نشده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی شناخته شد. به علاوه خلاف موازین شرع نیز می باشد. (به ذیل مسأله یک القول فی الشرایط المعبره فی القصاص تحریر الوسیله مراجعه شود.)
- ۷۰- ذیل ماده (۳۸۵) از این جهت که دیه مقتولان از اموال قاتل پرداخت شود و همچنین در صورت عدم دسترسی به اموال قاتل از بیت المال پرداخت گردد، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۷۱- اطلاق ماده (۳۹۱) در صورت عدم تراضی یا مجنی علیه، خلاف موازین شرع شناخته شد.
- ۷۲- در قسمت اخیر ماده (۳۹۵) عبارت «مانند سمحاق یا موضعه است و در صورت امکان، رعایت تساوی در مقدار عمق نیز لازم است» حذف شود. (مانند مسأله ۸ تحریر الوسیله اصلاح شود.)
- ۷۳- ماده (۳۹۶) خلاف موازین شرع است، و تبدیل به دیه باید به رضایت باشد. (به مسأله ۴ قصاص مادون النفس تحریر الوسیله مراجعه شود.)
- ۷۴- در ماده (۴۰۰) پرداخت دیه، خلاف موازین شرع است، باید خسارتها را حاکم معین کند. (به مسأله ۴ ذیل الثامن من المقصد الثانی فی الجنایته تحریر الوسیله توجه شود.)

۷۵_ ماده (۴۰۱) خلاف موازین شرع است، چون مجنی علیه مخیر است که قصاص کند به کمتر و مابه‌التفاوت «ارش» را بگیرد. یا با رضایت جانی دیه بگیرد، از این جهت خلاف موازین شرع شناخته شد. (به مساله ۸ قصاص مادون‌النفس تحریرالوسیله مراجعه شود).

۷۶_ در ماده (۴۱۴) پرداخت خسارت درمان با توجه به محکومیت به ارش جراحات، خلاف موازین شرع شناخته شد، و عبارت «با درخواست ولی» زائد است. علاوه بر این عبارت «در صورت ارش دندان برای هر دندان یک شتر دیه داده شود.» باید به این ماده اضافه شود. (به مساله ۳۷ قصاص مادون‌النفس تحریرالوسیله مراجعه شود).

۷۷_ ذیل ماده (۴۱۶) در خصوص بازگردانده نشدن دیه در صورت گرفتن دیه با تصالح خلاف موازین شرع است، و در این صورت مجنی علیه مستحق ارش حکومت است. (به مساله ۳۶ قصاص مادون‌النفس تحریرالوسیله مراجعه گردد).

۷۸_ در ماده (۴۲۰) عبارت «از طریق واحد اجراء احکام کیفری» نباید حسب مورد مانع مباشرت ولی دم یا مجنی علیه شود، لذا این ماده باید اصلاح گردد.
۷۹_ در ماده (۴۲۲) عبارت «یا رضایت قبلی» حذف گردد.

۸۰_ صدر ماده (۴۲۵) تا عبارت «اگر حاضران» باید طبق فتوای حضرت امام (علیه‌الرحمه) در مساله ۱۵ القول فی کیفیت الاستیفاء _ القول فی کیفیت القصاص «و الأشبه أن یقال: الخ» _ اصلاح شود.
_ لازم به ذکر است اشکالات شرعی عدیده و ابهامات دیگری بر این مصوبه وارد است، بنا به مراتب مذکور و با عنایت به اصل ۴ قانون اساسی، ایرادات دیگر متعاقباً اعلام خواهد شد.

تذکرات:

- ۱_ بند (۴) ماده (۳۹) ظاهراً منظور «همان سابقه کیفری مؤثر» است، عبارت اصلاح شود.
- ۲_ تعریف «اقرار» در ماده (۱۶۳) ناقص است، باید اصلاح گردد.
- ۳_ تعریف «سوگند» در ماده (۲۰۰) ناقص است، باید اصلاح گردد.
- ۴_ در ماده (۲۰۵) عبارت «و یا ادا کننده سوگند قادر به تکلم نباشد» زاید است، حذف شود.
- ۵_ در تبصره ماده (۲۱۰) عبارت «علم استنباطی» تعریف شناخته شده نیست.
- ۶_ در ذیل تبصره (۲) ماده (۲۱۴) کلمه «امانت» اصلاح شود.
- ۷_ در ماده (۲۱۶) منظور از کلمه «تهیه» همان کلمه «تصویب» است، باید اصلاح شود.
- ۸_ ماده (۶۳) قانون مجازات فعلی جایگزین ماده (۲۲۲) گردد.

شماره: ۸۸۳۰۲۷۱۳۵
تاریخ: ۸۸/۱۰/۲۹
پست:
مقبضی:

- ۹_ در موارد فوق ماده (۲۲۸) که ناظر به اعدام است باید استثناء شود.
- ۱۰_ تعریف «مساحقه» در ماده (۲۳۸) ناقص است، باید اصلاح شود.
- ۱۱_ عبارت ماده (۲۶۴) باید اصلاح شود.
- ۱۲_ در بند (۷) ماده (۲۶۹) بعد از کلمه «مسکوک» باید کلمه «رایج» ذکر شود. و در این ماده باید تصریح شود، ربودن که از باب تقاص باشد موجب حد سرقت نیست.
- ۱۳_ در جزء (۱) ماده (۲۹۱) عبارت «یک» حذف گردد.
- ۱۴_ در ذیل ماده (۳۰۸) بعد از عبارت «موجب ارتکاب» کلمه «آن» باید اضافه شود.
- ۱۵_ در ماده (۳۷۹) بعد از عبارت «ثابت شود» عبارت «دادگاه بررسی‌های لازم را معمول و در صورت عدم اثبات اکراه با سوگند» آورده شود.
- ۱۶_ در ماده (۳۸۲) بعد از عبارت «در غیر این صورت» عبارت «حسب مورد» اضافه شود.
- ۱۷_ در ماده (۳۸۵) باید عبارت «دیه بر قاتل است» آورده شود.
- ۱۸_ در ماده (۳۸۶)، اگر قتل در یکی از ماههای حرام باشد فاضل دیه تغلیظ نمی‌شود، باید اصلاح شود. با توجه به مسأله ۲۳ تحریرالوسیله در بحث القول فی مقادیرالدیات عبارت «ارتکاب در حرم مکه معظمه» نیز اضافه شود.
- ۱۹_ در ماده (۳۸۷) بعد از عبارت «در غیر این صورت» عبارت «حسب مورد» اضافه شود.
- ۲۰_ با توجه به اینکه کتاب پنجم این قانون هنوز تصویب نشده است، ارجاع به آن در مواد این مصوبه موجه نمی‌باشد.

محمد رضا علیزاده

قائم مقام دبیر شورای نگهبان